

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ટી. અંજનાપ્પા અને અન્યો

વિરૂદ્ધ

સોમલિંગપ્પા અને અન્ય

ઓગસ્ટ ૨૨, ૨૦૦૬

[અરિજીત પસાયત, ન્યાયમૂર્તિશ્રી અને લોકેશ્વર સિંઘ પંતા, ન્યાયમૂર્તિશ્રી]

પ્રતિકૂળ કબજો --- પ્રતિકૂળ કબજા દ્વારા માલિકી હક મેળવવાનો અર્થ  
અને જરૂરિયાતો --- મ્યુનિસિપલ રેકૉર્ડના આધારે મિલકત પર માલિકી હકનો  
દાવો કરતો દાવો --- દાવો દાખલ થયાના ત્રણ વર્ષ પહેલાં વાદી દ્વારા  
મિલકતનો કબજો --- પ્રતિવાદીઓ સામે મિલકતના એક ભાગ પર  
અતિક્રમણનો આરોપ --- પ્રતિવાદીઓ કહે છે કે જમીન સરકારની છે અને  
તેઓ તેના પર માલિકી હક ધરાવતા હતા --- ઠરાવ્યુ:મિલકતના પ્રતિકૂળ  
કબજામાં હોવાનો પ્રતિવાદીઓનો દાવો સ્થાપિત થયો નથી --- જો

કબજેદારને મિલકતની વાસ્તવિક માલિકી વિશે ખાતરી ન હોય, તો તેના પ્રતિકૂળ કબજામાં હોવાનો અને સાચા માલિકની માલિકી ઇનકાર કરવાનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી --- કબજો, પ્રતિકૂળ હોવા માટે, સાચા માલિકની માલિકી સ્પષ્ટ અથવા ગર્ભિત ઇનકારમાં પ્રતિકૂળ કબજો હોવો જોઈએ --- આવા કબજા શાંતિપૂર્ણ, ખુદ્દા અને સતત હોવા જોઈએ --- જો કબજાને કાયદેસર માલિકી તરીકે ઓળખી શકાય, તો તેને પ્રતિકૂળ ગણી શકાય નહીં --- સાબિત કરવાનો બોજ તે વ્યક્તિ પર છે જે તેના શીર્ષકનો આધાર પ્રતિકૂળ કબજા પર રાખે છે --- મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩-કલમ ૬૫ --- પુરાવા --- પુરાવાનો ભાર.

શબ્દો અને શબ્દસમૂહો:"

પ્રતિકૂળ કબજો "---નો અર્થ.

અપીલકર્તાઓએ મ્યુનિસિપલ રેકૉર્ડમાં નોંધાયેલા દસ્તાવેજોના આધારે મિલકત પર હકનો દાવો કરતો દાવો દાખલ કર્યો હતો.અપીલકર્તાઓએ દાવો દાખલ કર્યાના બે દિવસ પછી તેના માલિક પાસેથી મિલકત ખરીદી હતી.અગાઉના માલિકે અપીલકર્તાની તરફેણમાં મિલકત ગીરવે મૂકી હતી.અપીલકર્તાઓનો આરોપ હતો કે પ્રતિવાદીઓએ દાવો દાખલ કર્યાના

લગભગ ૩ વર્ષ પહેલાં ઝૂંપડું મૂકીને મિલકતના એક ભાગ પર અતિક્રમણ કર્યું હતું.પ્રતિવાદીઓએ અપીલકર્તાઓના હકને નકારી કાઢ્યો હતો, દલીલ કરી હતી કે તેઓ લગભગ ૧૬ વર્ષથી પરિસરના કબજામાં હતા; જમીન સરકારી જમીન હતી; તેઓ નગરપાલિકાને કર ચૂકવી રહ્યા હતા; તેઓ જમીનના પ્રતિકૂળ કબજામાં હતા; અને તે વિસ્તારને ઝૂંપડપટ્ટી વિસ્તાર જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.પ્રતિવાદીઓએ વળતો દાવો પણ દાખલ કર્યો હતો.ટ્રાયલ કોર્ટે અપીલકર્તાઓનો દાવો ફગાવી દીધો હતો અને પ્રતિવાદીઓને મંજૂરી આપી હતી.અપીલ અદાલતે અપીલકર્તાઓના હકને સમર્થન આપ્યું હતું અને બંને દાવાઓમાં ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાને રદ કરીને તેમને કબજાની રાહત આપી હતી; બીજી અપીલમાં, ઉચ્ચ અદાલતે જણાવ્યું હતું કે પ્રતિવાદીઓએ મિલકતના એક ભાગના પ્રતિકૂળ કબજાની તેમની અરજી સ્થાપિત કરી હતી, તેથી અપીલકર્તાઓની તરફેણમાં તે હદ સુધી માલિકી અને કબજાની ઘોષણા માટે હુકમનામું મંજૂર કરવું કાયદામાં ખરાબ હતું.તેથી વર્તમાન અપીલ.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે

ઠરાવ્યુ:૧. ઉચ્ચ અદાલતે એવું માનીને ભૂલ કરી છે કે જો પ્રતિવાદીઓ પ્રતિકૂળ કબજો હોવાનો દાવો કરે તો પણ, તેઓએ સાબિત કરવાની જરૂર નથી કે સાચો માલિક કોણ છે અને જો તેઓ માનતા હતા કે સરકાર જ સાચો માલિક

છે અને વાદી નહીં, તો પણ તે અસંગત હતું.પ્રતિકૂળ કબજો સાબિત કરવાની જરૂરિયાતો સ્થાપિત કરવામાં આવી નથી.જો પ્રતિવાદીઓને ખાતરી ન હોય કે સાચો માલિક કોણ છે, તો તેમના પ્રતિકૂળ કબજામાં હોવાનો પ્રશ્ન અને સાચા માલિકની પદવીને નકારી કાઢવાનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી.સ્થિતિથી ઉપર હાઈકોર્ટનો ચુકાદો સ્પષ્ટ રીતે બિનટકાઉ છે.તેવી જ રીતે, ઉચ્ચ અદાલતે એ આધાર પર કાર્યવાહી કરી છે કે પ્રતિવાદીએ તેના દાવામાં તેની કબજાની અરજી સ્થાપિત કરી હતી.ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા વાસ્તવિક સ્થિતિનું યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું હોય તેવું લાગતું નથી.જ્યારે ઉચ્ચ અદાલત નીચેની અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા તારણો એટલે કે પ્રથમ અપીલ અદાલતને નારાજ કરી હતી, ત્યારે ઉચ્ચ અદાલત માટે તથ્યાત્મક સ્થિતિનું વિગતવાર વિશ્લેષણ કરવું યોગ્ય રહ્યું હોત જે કરવામાં આવ્યું નથી.તેના દ્વારા નોંધાયેલા તથ્યાત્મક તારણોથી તે શા માટે અલગ હતું તે દર્શાવવા માટે કોઈ કારણ દર્શાવવામાં આવ્યું નથી.પ્રથમ અપીલ અદાલતે સ્પષ્ટપણે શોધી કાઢ્યું હતું કે વર્તમાન અપીલમાં અપીલકર્તાઓએ દાવો દાખલ કર્યાના ત્રણ વર્ષ પહેલાં કબજો સાબિત કર્યો હતો.આ તારણ વિચલિત થયું નથી.તેથી, ઉચ્ચ અદાલત પ્રથમ અપીલ અદાલતના આદેશને રદ કરવામાં ન્યાયી ન હતી. [૨૦૯-બી-એફ]

૨.૧.પ્રતિકૂળ કબજાની વિભાવના પ્રતિકૂળ કબજાને ધ્યાનમાં લે છે એટલે કે એક કબજો જે સ્પષ્ટ રીતે અથવા ગર્ભિત રીતે સાચા માલિકના ખિતાબને

નકારવામાં આવે છે.વ્યક્તિના કથિત કૃત્યો પ્રતિકૂળ કબજો બનાવે છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે, તે કૃત્યો કરનાર વ્યક્તિની ઇરાદો સૌથી નિર્ણાયક પરિબલ છે.પ્રતિકૂળ કબજો ખોટી રીતે શરૂ કરવામાં આવે છે અને તેનો હેતુ અધિકાર સામે હોય છે.જ્યારે તે વ્યક્તિ માલિકના અધિકારનો અસ્વીકાર કરીને તેને તેની મિલકતના વાપર માંથી બાકાત રાખે છે ત્યારે તે વ્યક્તિ મિલકતને વાસ્તવિક માલિક સામે પ્રતિકૂળ રીતે ધરાવે છે.પ્રતિકૂળ કબજો સ્થાપિત કરનાર વ્યક્તિ યોગ્ય માલિકના શીર્ષક હેઠળ હોઈ શકે છે જેમ કે ટ્રસ્ટી, વાલીઓ, બેલિફ અથવા એજન્ટો.આવી વ્યક્તિઓ પ્રતિકૂળ કબજો સ્થાપિત કરી શકતા નથી.જ્યાં કબજો કાયદેસર શીર્ષકમાં સંદર્ભિત કરી શકાય છે, તે પ્રતિકૂળ ગણવામાં આવશે નહીં.

[૨૦૬સી-એફ]

વિદ્યા દેવી વિરુદ્ધ પ્રેમ પ્રકાશ અને અન્યો, [૧૯૯૫] ૪ એસ.સી.સી. ૪૯૬, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૨.૨.વાસ્તવિકતાનો વ્યવસાય સાચા માલિકના અધિકાર સાથે અસંગત છે.જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ એવી રીતે મિલકત ધરાવે છે કે જેમાં તે તેની માલિકી મેળવવા માટે હકદાર નથી, અને તે બતાવવા માટે કંઈપણ વિના કે તે માલિક સિવાય તેની માલિકી ધરાવે છે (એટલે કે, યોગ્ય માલિક સહિત તમામ વ્યક્તિઓને તેમાંથી બાકાત રાખવાના હેતુથી), તે તેના પ્રતિકૂળ કબજામાં છે.

[૨૦૭-ઈ-એફ]

વોર્ડ વિ. કાર્ટર, (૧૮૬૬) એલ.આર. ૧ ઈ.ક્યુ.૨૯, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૨.૩.પ્રતિકૂળ કબજો, દરેક અન્ય કબજાધારીની જેમ, પ્રતિકૂળ કબજાધારીને પણ, તેના કબજામાં એવા બધા લોકોથી સુરક્ષિત રહેવાનો અધિકાર આપે છે જેઓ વધુ સારો હક બતાવી શકતા નથી, પણ જો પ્રતિકૂળ કબજોધારી ચોક્કસ સમયગાળા માટે કબજામાં રહે છે, તો તે સાચા માલિકના અધિકારને બાકાત રાખવાની અને આમ કબજાધારીને માલિકમાં રૂપાંતરિત કરવાની અથવા સાચા માલિકને તેની મિલકત પુનઃપ્રાપ્ત કરવાના અધિકારથી વંચિત રાખવાની અસર પેદા કરે છે અને આ બાબત સાચા માલિકને પ્રતિકૂળ કબજાધારી હોવાનો ખ્યાલ નથી, છતાં પણ.[૨૦૭-જી-એચ; ૨૦૮-એ]

રેઈન્સ વિ. બક્સિયન, (૧૮૮૦) ૧૪ સી.એચ.ડી. ૫૩૭, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૨.૪.તે પ્રતિકૂળ કબજાના કાયદાનો મૂળભૂત સિદ્ધાંત છે કે (એ) તે મિલકતનું તેના શીર્ષકથી કામચલાઉ અને અસામાન્ય વિભાજન છે જ્યારે કોઈ

વ્યક્તિ સમગ્ર વિશ્વ સામે નિર્દોષ રીતે મિલકત ધરાવે છે પરંતુ સાચા માલિક સામે ખોટી રીતે; (બી) તે કબજો સાચા માલિકના શીર્ષક સાથે અસંગત છે.[૨૦૮-ડી-ઈ]

હેલ્સબરીની ૧૯૫૩ની આવૃત્તિ, વોલ્યુમ-૧, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૨.૫.માત્ર કબજો ગમે તેટલો લાંબો હોય તેનો અર્થ એ નથી કે તે સાચા માલિક માટે પ્રતિકૂળ છે અને પ્રતિકૂળ કબજો દ્વારા હકના સંપાદનની મહત્વપૂર્ણ જરૂરિયાતો એ છે કે સાચા માલિકના હકના અસ્વીકારમાં આ પ્રકારનો કબજો શાંતિપૂર્ણ, ખુલ્લો અને સતત હોવો જોઈએ.મિલકતમાં રસ ધરાવતા પક્ષો દ્વારા જાણવામાં સક્ષમ થવા માટે કબજો ખુલ્લો અને પ્રતિકૂળ હોવો જોઈએ, જો કે તે જરૂરી નથી કે પ્રતિકૂળ માલિક ખરેખર ભૂતપૂર્વની પ્રતિકૂળ કાર્યવાહીના વાસ્તવિક માલિકને જાણ કરે તે પુરાવા હોવા જોઈએ.[૨૯૮-જી-એચ; ૨૦૯-એ-બી]

૨.૬.મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૬૫ હેઠળ, ખરેખર સાબિત કરવાનો બોજો પ્રતિવાદીઓ પર છે.જે વ્યક્તિ તેના હકને પ્રતિકૂળ કબજા પર આધારિત કરે છે તેણે સ્પષ્ટ અને નિ'સંકપણે પુરાવા દ્વારા બતાવવું જોઈએ એટલે કે કબજો વાસ્તવિક માલિક પ્રત્યે પ્રતિકૂળ હતો અને દાવો કરવામાં આવેલી મિલકતને

તેના હકનો ઇનકાર કરવા સમાન હતો.કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા કથિત કૃત્યો પ્રતિકૂળ કબજો છે કે કેમ તે નક્કી કરતી વખતે, તે કૃત્યો કરતી વ્યક્તિની દુશ્મનાવટને ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ જે દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગો પરથી નક્કી થવી જોઈએ.[૨૦૭-એ-બી]

અન્ના સાહેબ વિ. બી.બી. પાટીલ, એ.આઈ.આર. (૧૯૯૫) એસ.સી. ૮૯૫ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

બેંગ્લોર ખાતે કાર્પાટક હાઈકોર્ટના તા.૦૫.૦૯.૨૦૦૩ ના રોજના ચુકાદા અને આદેશમાંથી, આર.એસ.એ. નં.૨૭૫/૯૯ અને ૨૭૬/૧૯૯૯ માં.

અપીલકર્તાઓ તરફે ગિરીશ અનંતમૂર્તિ અને પી.પી. સિંહ.

પ્રતિવાદીઓ તરફે બસવ પ્રભુ એસ. પાટીલ, એ.એસ. ભાસમે અને બી.સુબ્રમણ્ય પ્રસાદ.

કોર્ટનો ચુકાદો આના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

અરિજીત પસાયત, ન્યાયમૂર્તિશ્રી. પરવાનગી આપવામાં આવી.



આ અપીલોમાં પડકાર એ છે કે કર્ણાટક હાઇકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાની સાચીતા સામે છે, જેમાં ભાગ બેમાં વર્તમાન અપીલમાં પ્રતિવાદીઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી બીજી અપીલોને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

સંક્ષિપ્તમાં પૃષ્ઠભૂમિ હકીકતો નીચે મુજબ છે:

પ્રિન્સિપાલ મુન્સિફ, બેલ્લારીની ફાઇલ પર અનુક્રમે ઓ.એસ.નં.૧૬૮/૮૫ અને ઓ.એસ.નં.૨૮૬/૮૮ માંથી ઉદ્ભવતા આર.એ.નં.૧૫/૮૪ અને આર.એ.નં.૧૬/૮૪ માં સિવિલ જજ, સિનિયર ડિવિઝન, બેલ્લારી દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમનામા સામે હાઇકોર્ટ સમક્ષ બે અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી. ઓ.એસ.નં.૧૬૮/૮૫ અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. તેઓએ દાવાની સાથેના રફ સ્કેચમાં સચિત્ર રીતે વર્ણવેલ રૂપ 'x ૭૫' માપના મકાન સ્થળ તરીકે વર્ણવેલ દાવો અનુસૂચિ મિલકતના સંદર્ભમાં માલિકીની જાહેરાત માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો અને જે બ્લોક નં.૨૪, વોર્ડ નં.૨૨, દેવીનગર, બેલ્લારી સિટીમાં સી.ટી.એસ.નં.૩૭૩/૩એ/૧એ/૨/બી નો ભાગ છે. વાદીઓએ નગરપાલિકાના રેકૉર્ડમાં નોંધાયેલા દસ્તાવેજોના આધારે મિલકત પર માલિકીનો

દાવો કર્યો હતો.દાવાવાળી જગ્યા મૂળરૂપે નગરપાલિકા દ્વારા વર્ષ ૧૯૬૨માં થિપ્પનાને આપવામાં આવી હતી, જેની પાસેથી વર્ષ ૧૯૭૧માં નોંધાયેલા વેચાણ ખત હેઠળ એક સિદ્ધલિંગના ગોડાએ ખરીદી હતી.નરસિંહપ્પા નામના વ્યક્તિએ વર્ષ ૧૯૭૮માં નોંધાયેલા વેચાણ કરાર દ્વારા સિદ્ધલિંગના ગોડા પાસેથી દાવાની મિલકત ખરીદી હતી.વાદીઓએ દાવો દાખલ કર્યાના બે દિવસ પછી તા.૨૯.૦૫.૧૯૮૫ પર આંક.પી.૧ હેઠળ નરસિંહપ્પા પાસેથી દાવાવાળી જગ્યા ખરીદી હતી.એવું કહેવાય છે કે અગાઉના માલિક નરસિંહપ્પાએ વાદીની તરફેણમાં મિલકત ગીરવે મૂકી હતી.વાદીઓના જણાવ્યા અનુસાર, પ્રતિવાદીઓએ દાવાની મિલકતના એક ભાગ પર ૧૫ 'x ૨૫' ની હદ સુધી અતિક્રમણ કર્યું હતું, દાવાના લગભગ ત્રણ વર્ષ પહેલાં ઝૂંપડું મૂક્યું હતું, અને તેથી, હકના આધારે વાદીએ હક અને કબજાની ઘોષણામાં રાહત માંગી હતી અને દાવાની જગ્યા પર કોઈ કાયમી માળખું ન સુધારવા અથવા ન મૂકવા માટે પ્રતિવાદી સામે મનાઈ હુકમ પણ માંગ્યો હતો.પ્રતિવાદીઓએ વાદીના હકને નકારીને લેખિત નિવેદન દાખલ કર્યું હતું જેમાં દલીલ કરવામાં આવી હતી કે પ્રતિવાદીઓ વર્ષ ૧૯૬૯ થી ઝૂંપડું મૂકીને અને નગરપાલિકાને કર ચૂકવીને પરિસરનો કબજો ધરાવે છે.પ્રતિવાદીઓએ એવી પણ દલીલ કરી હતી કે મિલકત સરકારી જમીન છે અને તેઓ મિલકત પર પ્રતિકૂળ કબજો ધરાવે છે.આ વિસ્તારને ઝૂંપડપટ્ટી વિસ્તાર જાહેર કરવામાં આવ્યો હોવાનો બચાવ પણ કરવામાં આવ્યો હતો.તેથી, તેઓએ દાવો રદ કરવા માટે પ્રાર્થના કરી.

ઓ.એસ.નં.૧૬૮/૮૫ ની પેન્ડન્સી દરમિયાન, પ્રતિવાદી નં.૧ એ ઓ.એસ.નં.૨૮૬/૮૮ નો દાવો દાખલ કર્યો હતો. દાવાની હકીકત ઓ.એસ.નં.૧૬૮/૮૫ માં લેખિત જવાબનું પુનઃઉત્પાદન છે.

ટ્રાયલ કોર્ટે ટી. અંજનપ્પા, ટી. શેખરમ અને ટી. ગોવિંદ (ઓ.એસ.નં.૧૬૮/૮૫ માં વાદી) નો દાવો મિલકત પર વાદીના હકના દાવાને નકારી કાઢીને ફગાવી દીધો હતો.ટી. સોમલિંગપ્પા એટલે કે ઓ.એસ.નં.૨૮૬/૮૮ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા દાવાને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.હાજર અપીલકર્તાઓએ ચુકાદા અને હુકમનામા સામે ઓ.એસ.નં.૧૬૮/૮૫ અને ઓ.એસ.નં.૨૮૬/૮૮ માં સિવિલ જજ, પરિષ્ઠ વિભાગ, બેદારી સમક્ષ બે અપીલ દાખલ કરી હતી.અપીલમાં, અપીલ અદાલતે ઓ.એસ.નં.૧૬૮/૮૫ અને ઓ.એસ.નં.૨૮૬/૮૮ માં ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદા અને હુકમને રદ કર્યો, વાદીના હકને સમર્થન આપ્યું અને કબજાની રાહત પણ આપી અને આમ વાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી બંને અપીલને મંજૂરી આપી.ટી. સોમલિંગપ્પા અને દક્ષિણામ્મા દ્વારા તેની ચોકસાઈને પડકારતી બીજી અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

એડમીશનના વખતે કાયદાના નીચેના નોંધપાત્ર પ્રશ્નો ઘડવામાં આવ્યા

હતા:

૧. જો કે અપીલ અદાલતે પ્રતિવાદી દ્વારા મિલકતની ખરીદી પહેલાં જ અપીલકર્તાના કબજા અને મિલકતનો આનંદ લેવા અંગેના મુખ્ય મુન્સિફના તારણો સાથે સંમત થયા હોવા છતાં, શું અપીલ અદાલતે આદેશ માટે અપીલકર્તાઓના દાવાને બરતરફ કરવામાં ન્યાયી ઠેરવ્યો હતો કે કેમ જે મુખ્ય મુન્સિફ દ્વારા આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

૨. દાવો અનુસૂચિ મિલકત કે જેને સરકાર દ્વારા ઝૂંપડપટ્ટી વિસ્તાર તરીકે જાહેર કરવામાં આવી હતી, અન્ય વ્યક્તિઓની તરફેણમાં તેની ફાળવણી મંજૂર કરવામાં નગરપાલિકાની કાર્યવાહી.શું નગરપાલિકાને આ સ્થળને મંજૂરી આપવાની સત્તા મળી છે કે કેમ, જેને સરકાર દ્વારા અન્ય વ્યક્તિઓની તરફેણમાં ઝૂંપડપટ્ટી વિસ્તાર જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

સુનાવણીના સમયે કાયદાના નીચેના વધારાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નો ઘડવામાં

આવ્યા હતા:

(૧) શું અપીલ અદાલતે આંક.પી.૧ ના આધારે વાદીના હકની જાહેરાત કરવી યોગ્ય હતી કે જે ઓ.એસ.નં.૧૬૮/૮૫ માં દાવો દાખલ કર્યા પછી

ચલાવવામાં આવી હતી?

(૨) શું અપીલ અદાલતે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા રજૂ કરાયેલી પ્રતિકૂળ કબજાની અરજી સંબંધિત મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાની પ્રશંસા કરવામાં ભૂલ કરી છે અને તેના પરનાં તારણો વિકૃત અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવાથી વિપરીત છે?

હાઈકોર્ટના જણાવ્યા અનુસાર, પક્ષકારો વચ્ચેની કાનૂની લડાઈમાં તંગદિલીભરી પરિસ્થિતિ ઊભી થઈ હતી. જ્યારે દાવો ઓ.એસ.નં.૧૬૮/૮૫ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે વાદી પાસે મિલકતનો કોઈ હક નહોતો, પરંતુ તેઓએ માલિકીની જાહેરાતની માંગ કરી હતી. હકની ગેરહાજરીમાં, વાદીઓ માટે પ્રતિવાદીઓ પાસેથી કબજો માંગવાનો કોઈ આધાર નહોતો. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વાદીઓએ અગાઉના માલિક પાસેથી ગીરો લેવડદેવડમાં મિલકતને જામીન તરીકે લીધી હતી. ઉચ્ચ અદાલતે નોંધ્યું હતું કે ગીરો દસ્તાવેજ રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી. એવું જોવા મળ્યું હતું કે તે માલિકીનું ગીરો હતું તે દર્શાવવા માટે રેકૉર્ડ પર કંઈ નથી. જ્યાં સુધી વાદી પાસે કોઈ પ્રકારનું હક અથવા માલિકી હિત ન હોત ત્યાં સુધી તેઓ કબજો મેળવવા માટે રાહત માંગી શક્યા ન હોત.

ઉચ્ચ અદાલતના જણાવ્યા અનુસાર પ્રતિવાદીઓ પોતાની સાથે અથવા સરકાર સાથે માલિકીની ભૂલભરેલી ધારણા હેઠળ કબજામાં હોવા છતાં, તે એવું માનવા માટેનો આધાર ન હોઈ શકે કે કબજો વાસ્તવિક માલિકના દૃષ્ટિકોણથી પ્રતિકૂળ કબજો નથી. વધુમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે વાસ્તવિક માલિક જ્યારે ભારતીય મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ (ટૂંકમાં 'મર્યાદા અધિનિયમ') ની કલમ ૬૪ હેઠળ બેદખલ થાય છે, ત્યારે તેણે કબજો મેળવવાની તારીખથી ૧૨ વર્ષની અંદર કબજો મેળવવાનો રહે છે. તેથી એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે નીચેની અદાલતના તારણો એટલે કે પ્રથમ અપીલ અદાલત કે પ્રતિવાદીઓ પ્રતિકૂળ કબજાની અરજી સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયા હતા તે વિકૃત અને કાયદા અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવાથી વિપરીત છે. આમ ઠરાવ્યા પછી, એવું વધુ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા રજૂ કરાયેલા દસ્તાવેજો ૧૫ 'x ૭૫' ની સંપૂર્ણ હદ સુધી પ્રતિકૂળ કબજાના કેસને સંપૂર્ણ રીતે સ્થાપિત કરતા નથી, તેમ છતાં વાદીઓના પ્રવેશ સાથે વાંચીને વાસ્તવિક ભૌતિક કબજા વિશે પ્રતિવાદીઓનું વલણ પૂરતા પ્રમાણમાં સ્થાપિત કરે છે કે પ્રતિવાદીઓ ૧૫ 'x ૭૫' ના પ્રતિકૂળ કબજામાં હતા. વધુમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે અન્યથા પણ, તે હદ સુધી કબજો માટેનો દાવો બેદખલ થયાના ૧૨ વર્ષની અંદર દાખલ કરવામાં આવ્યો ન હતો અને તેથી વાદી (અહીં અપીલકર્તાઓ) ની તરફેણમાં તે હદ સુધી માલિકી અને કબજાની ઘોષણા માટે હુકમનામું મંજૂર કરવું કાયદામાં ટકવાપાત્ર નથી. અને તેને રદ કરવામાં આવે છે.

અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે હાઈકોર્ટનો અભિગમ કાયદામાં સ્પષ્ટ રીતે બિનટકાઉ છે.પ્રતિકૂળ કબજાની વિભાવનાને હાઈકોર્ટ દ્વારા સ્પષ્ટપણે ગેરસમજ કરવામાં આવી છે.

બીજી તરફ પ્રતિવાદીઓના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રતિવાદીઓ ૧૨ વર્ષથી વધુ સમયથી કબજામાં હતા અને વાસ્તવિક ભૌતિક કબજો તેમની પાસે હતો તે સ્વીકૃત સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને ઉચ્ચ અદાલતને દોષિત ઠેરવી શકાય નહીં.

પ્રતિકૂળ કબજાની વિભાવના પ્રતિકૂળ કબજાને ધ્યાનમાં લે છે એટલે કે એક કબજો જે સ્પષ્ટ રીતે અથવા ગર્ભિત રીતે સાચા માલિકના ખિતાબને નકારવામાં આવે છે.પ્રતિકૂળ હોવાનો કબજો એ વ્યક્તિ દ્વારા કબજો હોવો જોઈએ જે બીજાના અધિકારોને સ્વીકારતો નથી પરંતુ તેમને નકારે છે.કાયદાનો સિદ્ધાંત નિશ્ચિતપણે સ્થાપિત થયો છે કે જે વ્યક્તિ પ્રતિકૂળ કબજો પર તેના હકનો આધાર રાખે છે તેણે સ્પષ્ટ અને સ્પષ્ટ પુરાવા દ્વારા બતાવવું જોઈએ કે તેનો કબજો વાસ્તવિક માલિક પ્રત્યે પ્રતિકૂળ હતો અને દાવો કરવામાં આવેલી મિલકત પર તેના હકનો ઇનકાર કરવા સમાન હતો.વ્યક્તિના કથિત કૃત્યો પ્રતિકૂળ કબજો બનાવે છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે, તે કૃત્યો કરનાર વ્યક્તિની

દુશ્મનાવટ સૌથી નિર્ણાયક પરિબળ છે.પ્રતિકૂળ કબજો ખોટી રીતે શરૂ કરવામાં આવે છે અને તેનો હેતુ અધિકાર સામે હોય છે.જ્યારે તે વ્યક્તિ માલિકના અધિકારનો અસ્વીકાર કરીને તેને તેની મિલકતના આનંદમાંથી બાકાત રાખે છે ત્યારે તે વ્યક્તિ મિલકતને વાસ્તવિક માલિક સામે પ્રતિકૂળ રીતે ધરાવે છે.

પ્રતિકૂળ હોવાનો કબજો એ વ્યક્તિ દ્વારા કબજો હોવો જોઈએ જે બીજાના અધિકારોને સ્વીકારતો નથી પરંતુ તેમને નકારે છે.તે કાયદાના મૂળભૂત સિદ્ધાંતની બાબત છે કે જ્યાં કબજાને કાયદેસર શીર્ષક તરીકે સંદર્ભિત કરી શકાય છે, તેને પ્રતિકૂળ ગણવામાં આવશે નહીં.આ સિદ્ધાંતના આધારે એવું નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે એક સહ-માલિકના કબજાને સહ-માલિક તરીકેના તેના દરજ્જાને સંદર્ભિત કરી શકાય છે, તેથી તેને અન્ય સહ-માલિક માટે પ્રતિકૂળ ગણી શકાય નહીં.(વિદ્યા દેવી વિ. પ્રેમ પ્રકાશ અને અન્યો [૧૯૯૫] (૪) એસ. સી. સી. ૪૯૬ જુઓ.

પ્રતિકૂળ કબજો એ જમીનનો કબજો અથવા કબજો છે જે યોગ્ય માલિકના હક સાથે અસંગત છે અને તે વ્યક્તિના હકને નાબૂદ કરે છે.જો તેને કાયદેસર શીર્ષક તરીકે સંદર્ભિત કરી શકાય તો કબજો તેના માટે પ્રતિકૂળ ગણવામાં આવતો નથી.પ્રતિકૂળ કબજો સ્થાપિત કરનાર વ્યક્તિ યોગ્ય માલિકના શીર્ષક હેઠળ હોઈ શકે છે જેમ કે ટ્રસ્ટી, વાલીઓ, બેલિફ્ અથવા એજન્ટો.આવી



વ્યક્તિઓ પ્રતિકૂળ કબજો સ્થાપિત કરી શકતા નથી.

"પ્રતિકૂળ કબજો "નો અર્થ એ છે કે પ્રતિકૂળ કબજો જે સ્પષ્ટ રીતે અથવા ગર્ભિત રીતે સાચા માલિકના હકનો ઇનકાર કરે છે.મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૬૫ હેઠળ, હકારાત્મક રીતે સાબિત કરવાનો બોજ પ્રતિવાદીઓ પર છે.જે વ્યક્તિ તેના હકને પ્રતિકૂળ કબજા પર આધારિત કરે છે તેણે સ્પષ્ટ અને સચોટ પુરાવા દ્વારા બતાવવું જોઈએ એટલે કે કબજો વાસ્તવિક માલિક પ્રત્યે પ્રતિકૂળ હતો અને દાવો કરવામાં આવેલી મિલકતને તેના હકનો ઇનકાર કરવા સમાન હતો.કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા કથિત કૃત્યો પ્રતિકૂળ કબજો છે કે કેમ તે નક્કી કરતી વખતે, તે કૃત્યો કરતી વ્યક્તિની દુશ્મનાવટને ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ જે દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગો પરથી નક્કી થવી જોઈએ.જે વ્યક્તિ તેના હકને પ્રતિકૂળ કબજા પર આધારિત કરે છે, તેથી, તેણે સ્પષ્ટ અને સચોટ પુરાવા દ્વારા બતાવવું જોઈએ એટલે કે કબજો વાસ્તવિક માલિક પ્રત્યે પ્રતિકૂળ હતો અને દાવો કરવામાં આવેલી મિલકતને તેના હકનો ઇનકાર કરવા સમાન હતો.(અન્ના સાહેબ વિ. બી. બી. પાટીલ (એ.આઈ.આર. ૧૯૯૫ એસ.સી. ૮૯૫ /૯૦૨) જુઓ.

જ્યાં કબજો કાયદેસર માલીકીના સંદર્ભિત થઈ શકે છે, તે પ્રતિકૂળ ગણવામાં આવશે નહીં.તેનું કારણ એ છે કે જે વ્યક્તિના કબજાને કાયદેસરના શીર્ષકમાં સંદર્ભિત કરી શકાય છે તેને તે બતાવવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે

નહીં કે તેનો કબજો બીજાની માલિકીને પ્રતિકૂળ હતો.જે વ્યક્તિ બીજા વતી કબજો ધરાવે છે તે માત્ર તે બીજાના ખિતાબને નકારીને તેના કબજાને પ્રતિકૂળ બનાવતો નથી જેથી પોતાને મર્યાદાના કાયદાનો લાભ મળે.તેથી, જે વ્યક્તિ કાયદેસર માલિકી સાથે કબજામાં પ્રવેશ કરે છે, તે તેની પાસે કોઈ માલિકી નથી એવું દશા"વતો તે માલિકી માંથી બીજાને વેચી શકે નહીં.

વાસ્તવિકતાનો વ્યવસાય સાચા માલિકના અધિકાર સાથે અસંગત છે.જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ એવી રીતે મિલકત ધરાવે છે કે જેમાં તે તેની માલિકી મેળવવા માટે હકદાર નથી, અને તે બતાવવા માટે કંઈપણ વિના કે તે માલિક સિવાય તેની માલિકી ધરાવે છે (એટલે કે, યોગ્ય માલિક સહિત તમામ વ્યક્તિઓને તેમાંથી બાકાત રાખવાના હેતુથી), તે તેના પ્રતિકૂળ કબજામાં છે.આમ, જો એ પાસે બી ના ક્ષેત્રનો કબજો હોય, તો તે તેના પ્રતિકૂળ કબજામાં હોય છે સિવાય કે તે બતાવવા માટે કંઈક હોય કે તેનો કબજો બી ની માલિકીની માન્યતા સાથે સુસંગત છે.(જુઓ વોર્ડ વિ. કાર્ટર (૧૮૬૬) એલ.આર. ૧૬.ક્યુ.૨૯).પ્રતિકૂળ કબજો બે પ્રકારનો હોય છે, પહેલો કે તે શરૂઆતથી પ્રતિકૂળ હતો, અથવા પછીથી આમ બની ગયો છે.આમ, જો માત્ર અતિક્રમણ કરનાર એ ની મિલકતનો કબજો લે છે, અને તેને તેની સામે જાળવી રાખે છે, તો તેનો કબજો પ્રતિકૂળ છે.પરંતુ જો એ બી ને જમીનની લીઝ આપે છે, અથવા બી એ ના બેલિફ, અથવા વાલી અથવા ટ્રસ્ટી તરીકે જમીનનો કબજો મેળવે છે, તો

તેનો કબજો તેની સ્થિતિમાં કેટલાક ફેરફારથી જ પ્રતિકૂળ બની શકે છે.પ્રતિકૂળ કબજો માત્ર દરેક અન્ય માલિકની જેમ પ્રતિકૂળ માલિકને તેના કબજામાં એવા બધા લોકો સામે રક્ષણ મેળવવાનો હકદાર નથી કે જેઓ વધુ સારી માલિકી દર્શાવી શકતા નથી, પણ જો પ્રતિકૂળ માલિક ચોક્કસ સમયગાળા માટે કબજામાં રહે તો તેની અસર ક્યાં તો સાચા માલિકના અધિકારને અવરોધે છે, અને આમ માલિકને માલિકમાં રૂપાંતરિત કરે છે, અથવા સાચા માલિકને તેની મિલકતની પુનઃપ્રાપ્તિ માટે તેના કાર્યવાહીના અધિકારથી વંચિત કરે છે અને આ તેમ છતાં સાચો માલિક પ્રતિકૂળ માલિક કબજામાં હોવા અંગે અજાણ છે.(રેઇન્સ વિ. બક્સિયન (૧૮૮૦ (૧૪) સી.એચ.ડી. ૫૩૭) જુઓ.

પ્રતિકૂળ કબજો એ જમીનનો કબજો અથવા કબજો એવું સ્વરૂપ છે જે કોઈ પણ વ્યક્તિના હક સાથે અસંગત હોય અને તે વ્યક્તિના હકને નાબૂદ કરવાનું વલણ ધરાવે છે, જે જોગવાઈ કરે છે કે કોઈ પણ વ્યક્તિ પ્રવેશ અથવા તકલીફ નહીં કરે, અથવા કોઈ જમીન અથવા ભાડું વસૂલવા માટે પગલાં નહીં લે, પરંતુ જ્યારે અધિકાર પ્રથમ ઉપાર્જિત થયો તે સમય પછીના બાર વર્ષની અંદર, અને કલમ ૧૫ દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવેલા કેસો સિવાય પ્રતિકૂળ કબજાના સિદ્ધાંતને દૂર કરે છે.જો તેને કાયદેસર માલિક તરીકે સંદર્ભિત કરી શકાય તો કબજો પ્રતિકૂળ માનવામાં આવતો નથી.

પોલોકના જણાવ્યા અનુસાર, "સામાન્ય ભાષામાં એક માણસ એવી કોઈ પણ વસ્તુના કબજામાં હોવાનું કહેવાય છે કે જેના પર તેનું સ્પષ્ટ નિયંત્રણ હોય અથવા જેના ઉપયોગથી તે અન્યને બાકાત રાખવાની સ્પષ્ટ સત્તા ધરાવે છે".

તે પ્રતિકૂળ કબજાના કાયદાનો મૂળભૂત સિદ્ધાંત છે કે (એ) તે મિલકતનું તેના શીર્ષકથી કામચલાઉ અને અસામાન્ય વિભાજન છે જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ સમગ્ર વિશ્વ સામે નિર્દોષ રીતે મિલકત ધરાવે છે પરંતુ સાચા માલિક સામે ખોટી રીતે; (બી) તે કબજો સાચા માલિકના શીર્ષક સાથે અસંગત છે.

હેલ્સબરીની ૧૯૫૩ની આવૃત્તિ, વોલ્યુમ-૧માં તે નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું છે:

"પ્રવેશ કરવા અથવા કાર્યવાહી કરવા માટે કોઈ પણ વ્યક્તિ સુધી મર્યાદિત કાનૂની સમયગાળાના નિર્ધારણ પર, જમીન, ભાડું અથવા વકીલ માટે આવી વ્યક્તિનો અધિકાર અથવા હક, જેની વસૂલાત માટે આવી એન્ટ્રી અથવા કાર્યવાહી કરવામાં આવી હોઈ શકે છે અથવા આવી સમયગાળાની અંદર લાવવામાં આવી હોઈ શકે છે તે નાબૂદ થાય છે અને આવા હકની પછીથી ફરીથી પ્રવેશ દ્વારા અથવા અનુગામી સ્વીકૃતિ દ્વારા સમીક્ષા કરી શકાતી નથી.કાયદાનું સંચાલન માત્ર નકારાત્મક છે, તે

બેદખલ થયેલા માલિકના અધિકાર અને ખિતાબને નાબૂદ કરે છે અને કબજાની હકીકત દ્વારા મેળવેલ શીર્ષક સાથે માલિકને છોડી દે છે અને તેને બહાર કાઢવાના અન્ય લોકોના અધિકારની નબળાઈ પર આધાર રાખે છે.

તે કાયદામાં સારી રીતે માન્યતા પ્રાપ્ત દરખાસ્ત છે કે માત્ર કબજો ગમે તેટલો લાંબો હોય તેનો અર્થ એ નથી કે તે સાચા માલિક માટે પ્રતિકૂળ છે. પ્રતિકૂળ કબજો એટલે ખરેખર પ્રતિકૂળ કબજો જે સ્પષ્ટ રીતે અથવા પરોક્ષ રીતે સાચા માલિકના હકને નકારવામાં આવે છે અને પ્રતિકૂળ કબજો રચવા માટે સાબિત થયેલ કબજો સાતત્ય, પ્રચાર અને હદમાં પૂરતો હોવો જોઈએ જેથી તે દર્શાવે કે તે સાચા માલિક માટે પ્રતિકૂળ છે. પ્રતિકૂળ કબજો દ્વારા માલિકીના સંપાદનની શાસ્ત્રીય જરૂરિયાતો એ છે કે સાચા માલિકની પદવીના અસ્વીકારમાં આવી માલિકી શાંતિપૂર્ણ, ખુલ્લી અને સતત હોવી જોઈએ. મિલકતમાં રસ ધરાવતા પક્ષો દ્વારા જાણવામાં સક્ષમ થવા માટે કબજો ખુલ્લો અને પ્રતિકૂળ હોવો જોઈએ, જો કે તે જરૂરી નથી કે પ્રતિકૂળ માલિક ખરેખર ભૂતપૂર્વની પ્રતિકૂળ કાર્યવાહીના વાસ્તવિક માલિકને જાણ કરે તે પુરાવા હોવા જોઈએ.

ઉચ્ચ અદાલતે એવું માનીને ભૂલ કરી છે કે જો પ્રતિવાદીઓ પ્રતિકૂળ કબજો હોવાનો દાવો કરે તો પણ, તેઓએ સાચો માલિક કોણ છે તે સાબિત

કરવાની જરૂર નથી અને જો તેઓ માનતા હોય કે સરકાર જ સાચો માલિક છે, વાદી નહીં, તો પણ તે અસંગત હતું.દેખીતી રીતે, પ્રતિકૂળ કબજો સાબિત કરવાની જરૂરિયાતો સ્થાપિત કરવામાં આવી નથી.જો પ્રતિવાદીઓને ખાતરી ન હોય કે સાચો માલિક કોણ છે, તો તેમના પ્રતિકૂળ કબજામાં હોવાનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી અને સાચા માલિકની પદવીને નકારી કાઢવાનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી.સ્થિતિથી ઉપર હાઈકોર્ટનો ચુકાદો સ્પષ્ટ રીતે બિનટકાઉ છે.તેથી, ઓ.એસ.નં.૧૬૮/૮૫ સાથે સંબંધિત અપીલને તે હદ સુધી હાઈકોર્ટના વિવાદિત ચુકાદાને રદ કરીને મંજૂરી આપવામાં આવે છે.તેવી જ રીતે, ઉચ્ચ અદાલતે એ આધાર પર કાર્યવાહી કરી છે કે ઓ.એસ.નં.૨૮૬/૮૮ માં વાદીએ તેની કબજાની અરજી સ્થાપિત કરી હતી.ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા વાસ્તવિક સ્થિતિનું યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું હોય તેવું લાગતું નથી.જ્યારે ઉચ્ચ અદાલત નીચેની અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા તારણો એટલે કે પ્રથમ અપીલ અદાલતને નારાજ કરી રહી હતી ત્યારે ઉચ્ચ અદાલત માટે તથ્યાત્મક સ્થિતિનું વિગતવાર વિશ્લેષણ કરવું યોગ્ય રહ્યું હોત જે કરવામાં આવ્યું નથી.તેના દ્વારા નોંધાયેલા તથ્યાત્મક તારણોથી તે શા માટે અલગ હતું તે દર્શાવવા માટે કોઈ કારણ દર્શાવવામાં આવ્યું નથી.પ્રથમ અપીલ અદાલતે સ્પષ્ટપણે શોધી કાઢ્યું હતું કે વર્તમાન અપીલમાં અપીલકર્તાઓએ દાવો દાખલ કર્યાના ત્રણ વર્ષ પહેલાં કબજો સાબિત કર્યો હતો.આ તારણ વિચલિત થયું નથી.તેથી, ઉચ્ચ અદાલત પ્રથમ અપીલ અદાલતના આદેશને રદ કરવામાં

ન્યાયી ન હતી.ઓ.એસ.૨૮૬/૧૯૮૮ ને લગતી આ અદાલત સમક્ષની અપીલ પાછા મંજૂરીને પાત્ર છે.તેથી, બંને અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવે છે પરંતુ ખર્ચ અંગેના કોઈપણ આદેશ વિના.

અપીલોનો તે મુજબ નિકાલ કરવામાં આવે છે.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવે છે.

*This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.*

=====

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.